

Prvo oslobođenje Tuzle

02. oktobar 1943. godine

Nakon dolaska u istočnu Bosnu, Štab 1. bosanskog korpusa Narodnoosobodilačke vojske Jugoslavije (u daljem tekstu NOVJ), čiji je komandant bio Kosta Nađ, polovinom septembra 1943. godine je preuzeo komandu nad 17. istočnobosanskom divizijom i parti - zanskim odredima u istočnoj Bosni, a naredbom Vrhovnog štaba NOV i Partizanski odredi Jugoslavije (u daljem tekstu POJ), pod njegovu komandu je privremeno stavljena i 16. vojvođanska divizija. Štab 1. bosanskog korpusa je u vrlo kratkom periodu uspio da upozna i prouči vojno – političku situaciju i izvrši pripreme za veliku vojnu operaciju za oslobođenje Tuzle i njenog industrijskog bazena. Vrhovni štab je 22. septembra 1943. godine uputio depešu Štabu 1. bosanskog korpusa u kojem traži da izvidi i procijeni mogućnost da li bi se, bez mnogo žrtava, snagama 1. korpusa i 16. vojvođanske divizije mogla osloboditi Tuzla. Štab 1. bosanskog korpusa je već 23. septembra 1943. godine izdao naređenje Štabu 17. istočnobosanske divizije da uputi svoje jedinice na jug prema dolini Spreče. Po ovom naređenju, trebalo je porušiti željezničku prugu i put Doboje – Tuzla. Štab 1. bosanskog korpusa je izdao zapovjest za napad na neprijateljski garnizon u Tuzli i okolna uporišta 27. septembra 1943. godine. Napad na sam grad Tuzlu izvršile su: 6. istočnobosanska, 2. krajiška i 3. muslimanska brigada, te Ozrenski NOP odred pod direktnim rukovodstvom Štaba 17. divizije.

1. majevička brigada i Trebavski NOP odred imali su zadatak da spriječe prodor neprijateljskih jedinica iz pravca Doboja, a Majevički NOP odred da oslobodi Lukavac i obezbjedi pravac Doboje – Tuzla. S druge strane, vojvođanske jedinice su bile zadužene da obezbjede pravac Brčko – Tuzla i Zvornik – Tuzla, dok je Posavski NOP odred trebao da sa pravca Gradačac – Srnice obezbjedi pozadinske jedinice i bolnicu 17. divizije u rejonu Srebrenika.

Glavna zamisao napada bila je da se sa jakim snagama likvidira neprijateljski Garnizon u Tuzli i da se istovremeno potpuno osiguraju pravci od Doboja i Brčkog, kako bi snage predviđene za neposredni napad na grad mogle sigurno i neometano da izvrše zadatak. Naređeno je da napad počne 29. septembra 1943. godine, u isto vrijeme i prema planu raspoređenih jedinica.

Sve jedinice 17. divizije, predviđene za napad na Tuzlu sastale su se u širem rejonu sela Tinja. Borbe za oslobođenje Tuzle vodile su se tri dana (29.09. – 02.10. 1943. godine) Posljednje noći, Štab 17. divizije je precizirao zadatke jedinicama 6. istočnobosanske, 2. krajiške i 3. muslimanske brigade za odlučujuć napad na Tuzlu. Naređenje Štaba 1. bosanskog korpusa je bilo: „Ove noći Tuzla mora pasti“.

U jutro 02. oktobra 1943. godine je oslabio otpor njemačkih jedinica, te su se neprijateljski vojnici počeli predavati jedinicama NOVJ. Posljednja se predala neprijateljska posada uporišta Kojšino. Tako je, nakon 63 sata borbe, Tuzla bila oslobođena. Građani Tuzle oduševljeno su dočekali oslobođenje grada. Dok su borbe još trajale, brojni Tuzlaci su

pojedinačno ili u grupama stupali u jedinice NOVJ, kako bi uzeli učešća u oslobođenju svog grada.

Iako je Tuzla oslobođena, trebalo je izvršiti sve neophodne mjere za njenu odbranu od njemačkih neprijateljskih jedinica koje su, već 03. oktobra uveče, izbile iz pravca Doboja pred Bukinje i počele granatiranje Tuzle, u vrijeme kada su se građani okupili na glavnom tuzlanskom trgu. Borbe za odbranu Tuzle su po svojoj žestini bile ravne onima za oslobođenje grada. Dva dana i tri noći trajali su neprekidni juriši i protivjuriši. Nijemci su nastojali da razbiju odbranu grada i uđu u Tuzlu, dok su jedinice NOVJ nastojale da odbiju napade i zadrže tek oslobođeni grad.

Tek 09. oktobra 1943. godine, kada su konačno protjerane njemačke jedinice do Gračanice, odbranjena je tek oslobođena Tuzla. Vrhovni komandant Josip Broz Tito pohvalio je sve jedinice koje su učestvovala u oslobođenju i odbrani Tuzle, a posebno je istakao doprinos 6. istočnobosanske brigade. Oslobođenjem Tuzle i tuzlanskog rudarskog bazena neprijatelju je nanesen, ne samo vojni, nego i ekonomski gubitak. Nakon oslobođenja Tuzle, formirane su sljedeće jedinice: 17. majevička, 18. hrvatska i 19. birčanska brigada, te Tuzlanski NOP odred. Na kraju je formirana i 27. istočnobosanska divizija.

1. bosanski korpus, u čiji sastav su ušle 4. i 5. divizija i 6. istočnobosanska brigada, preimenovan je 05. oktobra 1943. godine u 3. bosanski korpus. U njegov sastav su ušle: 17. istočnobosanska divizija, 27. istočnobosanska divizija i 38. divizija NOVJ.

Tuzla je bila prvi oslobođeni grad u porobljenoj Evropi. U gradu je bio smješten Oblasni komitet KPJ. Jedan od glavnih zadataka NOP-a bila je izgradnja narodnih odbora. Oslobođenje Tuzle nije bio samo značajan vojni, već i politički uspjeh u istočnoj Bosni. Političko i partijsko rukovodstvo iskoristilo je priliku i doprinijelo da veliki dio stanovništva u selima istočne Bosne, koja su bila pod dominacijom ustaša, četnika i domobrana, pređe masovno u jedinice NOVJ. Na ovaj način, nanosena je velika šteta ustašama i četnicima. Pored usmene agitacije i propagande u vidu održavanja konferencija, predavanja i zborova, razvijana je i propagandna aktivnost putem pisane riječi. Prvi broj lista NOP BiH „Oslobođenje“ štampan je u selu Donja Trnova, a nakon oslobođenja Tuzle, ovaj list se počeo štampati u samom gradu. Time je bilo lakše poslati primjerke u više mjesta istočne Bosne. Svojim sadržajem, „Oslobođenje“ je vršilo uticaj na stanovništvo i podizalo svijest o značaju i snazi NOP-a. Izdavačka aktivnost je sve više dobijala na intenzitetu. Formirana je i prva partizanska štamparija. Štampano je više brojeva lista „Vijesti“ i prvi broj lista „Front Slobode“. Za grafičko oblikovanje lista „Front Slobode“, zaslužni su bili tuzlanski akademski slikari Ismet Mujezinović i Vojo Dimitrijević. U oslobođenoj Tuzli su priređivane kulturno-umjetničke večeri, koje su organizovale kulturne ekipe vojnih jedinica NOVJ, sa raznovrsnim programom iz oblasti politike i društvenog života, pjevale su se borbene pjesme i izvodili skečevi na aktuelne teme.

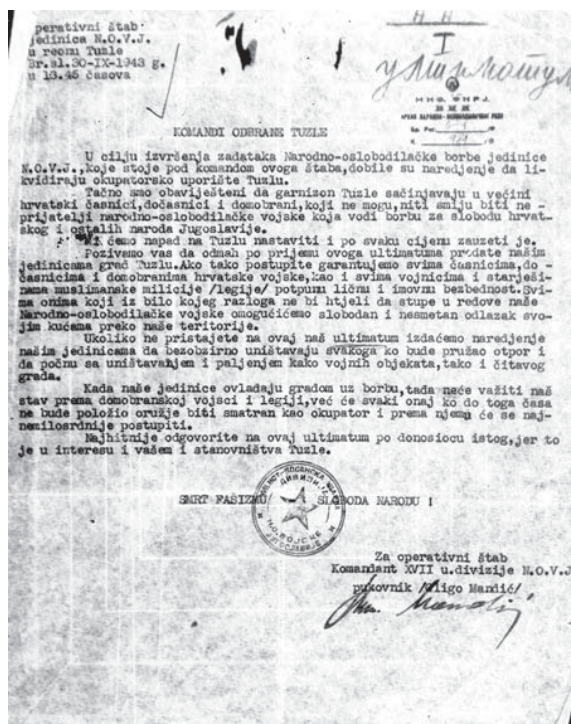
Obzirom da je Tuzla za njemačkog okupatora bila veoma važan strateški čvor i ekonomski centar regije, njemačke neprijateljske jedinice su nakon dužih priprema, ponovo krenule na Tuzlu sa cijelom pješadijskom divizijom i motorizovanim pukom, te je nakon četrdeset dana života u slobodi, grad ponovo pao u ruke neprijatelja. Tuzla će ostati okupirana do 17. septembra 1944. godine, kada će po drugi put i konačno biti oslobođena.

2. bataljon 1. vojvođanske brigade na Majevici pred pokret na Tuzlu, 1943. godine.

Borci 4. bataljona 1. vojvođanske brigade pred napad na neprijateljsko uporište u Tuzli, 1943. godine.

Dokument - Komandi odbrane Tuzle, Operativni štab jedinica NOVJ, 30.03.1943.

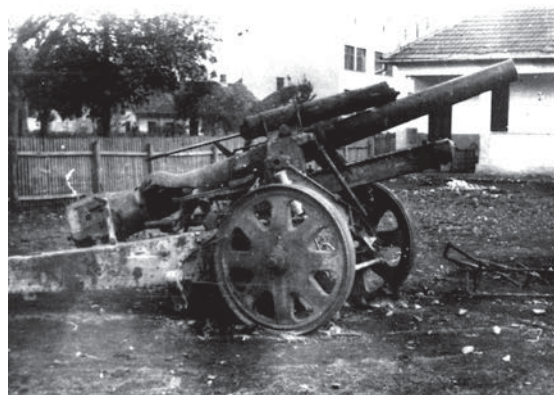
Zarobljeni njemački vojnici u borama za prvo oslobođenje Tuzle, oktobar 1943. godine.

Ulazak partizanske komore u oslobođenu Tuzlu, 1943

Jovo Trninić (prvi s lijeva), borac 2. krajiške brigade, prvi vojnik koji je ušao u Tuzlu od Kojšina do Medrese i Skvera 1943. godine i Žika Mladenović.

Zarobljeni neprijateljski top u borbama za oslobođenje Tuzle, oktobar 1943. godine.

Borci pratećeg bataljona 3. korpusa, Tuzla 1943. godine.

Grupa boraca 1. vojvođanske brigade u oslobođenoj Tuzli, oktobar 1943. godine.

Ismet Mujezinović, slikar, Avdo Humo, narodni heroj i Pašaga Mandžić, narodni heroj (s lijeva) u oslobođenoj Tuzli, oktobar 1943. godine.

Prateći bataljon 3. korpusa na sahrani Ljubiše Uroševića, načelnika Štaba 16. vojvođanske divizije, Tuzla, 11.10.1943. godine.

Artiljerija 16. vojvođanske divizije i članovi Štaba 1. vojvođanske brigade u oslobođenoj Tuzli, oktobar 1943. godine.

Formiranje 17. majevičke brigade, Simin Han, 16.10.1943. godine. Prvi red slijeva: Veljko Lukić „Kurjak“, prvi komadantant 17. majevičke brigade, narodni heroj, Zvonko Radenković, Pero Kosorić, narodni heroj, Kosta Nađ, narodni heroj, Hasan Brkić, narodni heroj, Slavko Mićanović i Haso Burić. Drugi red: Zvonko Graković, Milutin Pejanović, Pašaga Mandžić, narodni heroj i Cvijetin Mijatović, narodni heroj.

Slikari Ismet Mujezinović i Vojo Dimitrijević u oslobođenoj Tuzli, oktobar 1943. godine.

Štab
XVI NOV Divizije
Broj: 111/1943.
Dana 8.X.1943.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO VOJVODINE

1. U vezi sa naredjenjem Štaba I. Bosanskog Korpusa o napadu na Tuzlu koje nam je dostavljeno dva dana po izvršenom napadu izvršili smo hitan pokret sa sektora Semberije u pravcu Tuzle. Išli smo uslijedim maršem rasbijajući četničke bande na sektoru Vukosavlje-Friboj, zauzeli smo Gornju Tuzlu i rasbili četničku koncentraciju u Poljanci. U napadu na Tuzlu nismo učestvovali budući da smo došli upravo u času kada je Tuzla zauzeta. Po likvidaciji Tuzle dva bataljona naše I. brigade učestvovala su sa jedinicama Korpusa u napadu na Živnice. Tada je već nastupila i intervencija neprijatelja od Doboja. Naša I. brigada sadještovala je sa jedinicama Korpusa u rasbijanju neprijateljske kolone od Doboja dok je naša II. brigada zatvarala pravac od Žrnovnika a 3. pravac od Brčkog. Izvjesne naše jedinice vratile su garnizonsku službu u Tuzli.

Prilikom operacija oko Tuzle naštradio je i naš načelnik, drug Ljubiša Urošević. On je 4 o.m. poslije podne pošao automobilom iz Tuzle na sastanak sa Štabom Korpusa u s. Dobrnja. Međutim istog dana u sam mrak neprijatelj je uspio neopazano doći do sela Bukinje na 5-6 kilometara zapadno od Tuzle i započeo je razkranciti puta koji vodi iz Bukinje sa Dobrnju. Neprijatelj je ovdje došao preko Ozrena tako da se odjedanput našao iza leđa jedinicama Korpusa koje su obezbjeđivale pravac od Doboja. Njegovo prisustvo na tom mjestu se tek mnogo kasnije saznalo. Tako je drug Ljubiša zajedno sa načelnikom korpusa drugom Jovo Vukotića i sam. političkog komesara Mjevičkog odreda druga Miloša u jednom automobilu i sa pratnjom u drugom automobilom pošao iz Dornja za Tuzlu. Njemoi su propustili automobil sa pratnjom a dočekali automobil sa drugom Ljubišom. Sofera su odmah ubili. Izgleda da je mjestu ostao mrtav i drug Mijoč dok su Ljubiša i Jovo iskočili iz automobila kao teže ranjeni. Povukli su se u razne pravce. Ljubiša je ukorako stigao jedan pratilac iz prednjeg automobila i imao sa njim izvjesno vrijeme. Međutim s obzirom na ranu u stomaku Ljubiša nije mogao dalje ići pa je predao svu spremu pratilcu i zadržao kod sebe samo napunjen i otkočen revolver. Pratilac je odjurio u štab Korpusa i povratio se sa desetinom, međutim nije mogao više naći drugu Ljubišu. I svo već više od 4 dana kako ga usadno tražimo. Izgleda da su Njemoi pronašli i odujeli sa sobom. Načelnik Korpusa se spasio i nalazi se u bolnici.

2. Sadašnja situacija kod nas je slijedeća: neprijatelj se nalazi na sektoru Iakovca. Naša I. brigada dobila je za zadatak da ga napadne i uništi. Po rasbijanju neprijatelja na ovom sektoru jedinice XVII divizije orijentisale se prema zapadu dok će se jedinice naše divizije orijentisati prema sjeveru. Do tada sa 2. brigadom ostajemo na sektoru Tuzle a jedna brigada i dalje će zatvarati pravac od Brčkog na sektoru Čelid-Kukiš.

3. Naša divizija je primila od plijena iz Tuzle između ostalog 2 haubice i 1. protiv kolski top.

4. Radio vezu nismo mogli održavati sa vama a bilo bi moguće opraviti. je. Sada smo primili neku stanicu u Tuzli i pokušaćemo da popravimo vezu koja je potrebna da nas svakoga dana u ranije određeno vrijeme slušate.

5. S obzirom da sam sam od članova štaba ovdje nemogući je da blagovremeno obavim sve poslove radi čega vas molim da se nas izvinate što vam nemožemo hitno poslati spisakove taničkog osoblja naše divizije kao i spisakove poginulih i ranjenih boraca naših jedinica. Trebalo bi da imate minimum neopodnog povjerenja daćemo vam odgovoriti na vaša naredjenja ukoliko to mogućnosti dozvoljavaju t.j. daćemo dati sve od sebe da izvršimo vaša naredjenja i tako bi se izgleda, po mom mišljenju suviše jaka ostrina vašeg poslednjeg

2.

naredjenja po gornjem pitanju.

6. Uputićemo jednu četu u Svinjarevac sa zadatkom da prihvata novo mobilisane borce iz Sremski da ih sprovođi u sastav naše divizije. Koristimo ovu priliku da napomenem da bi trebalo maksimalno ubrzati mobilizaciju budući da stoji pred perspektivom vrlo brzog dolaska do znatnih količina oružja. A to je sa druge strane i u duhu poslednjeg naredjenja Vrhovnog Štaba po brojem stanju naše divizije.

7. Ukoliko se politički komesar naše divizije nalazi još na vašem sektoru molimo vas da ga obavjestite da hitno dođe k nama.

8. Molimo vas da nas hitno obavjestite o snazi, t.j. jačini II. Sremskog Odrada i o tome dalićemo ga moći ukorako upotrebiti sa akciju o kojoj smo već ranije razgovarali. Naša je divizija dobila taj zadatak i ona će pristupiti odmah po raščišćavanju situacije na sektoru Tuzle. Takođe bi smo želeli da znamo dali se formirala IV. brigada kakve je jačine i na kojem se sektoru nalazi.

Po izvršenju novo postavljenog zadatka pred nama /zadatak sa kojim se aložio i VS. o čemu vi znate/ želeli bi smo da se ponovo sastanemo i da razgovaramo preterano mogućnosti izvršenja operacija o kojima smo već ranije razgovarali.

S drugarskim pozdravom -
Šart fašizma - Sloboda narodu!

Komandant

vojvoknik

[Signature]

9. Kazna Vrhovnog Štaba je usledila kao posledica našeg prvog napada na Bjeljigu. Dakle nije u pitanju drugi napad.

10. Molimo vas da ukoliko šaljete kurire nama, šaljite ih preko Svinjarevca gde će ih primiti naše jedinice a odatle preko Koraja i Čelida uspostavite kontakt sa nama.

M.H.O. - H.P.A.
Štab Vrhovnog Štaba NOV
Broj: 111/1943.
Dana: 8.X.1943.

Dokument - izvještaj komandanta 16. vojvodanske divizije upućen Glavnom štabu NOV i PO Vojvodine.

Mevla Jakupović, nosilac Partizanske spomenice 1941, nepoznati dječak i Bosa Cvijetić (s desna). Sjede s desna: Jela Kokanović, nepoznati dječak i Mladen Jeftić, poginuo 1945. godine na povratku sa zasjedanja ZAVNOBIH-a, Tuzla 1943. godine.

Antonija Henjel, član Okružnog komiteta KPJ (prvi red, druga s desna) i Nada Bošković, član KPJ sa grupom boraca, Tuzla 1943. godine.

Članovi kulturno – umjetničke ekipe iz Bijeljine u oslobođenoj Tuzli 1943. godine.

Pašaga Mandžić, narodni heroj, Cvijetin Mijatović, narodni heroj i Vlado Popović, politički komesar 3. korpusa NOVJ (s lijeva) u oslobođenoj Tuzli 1943.

Kosta Nađ, komandant 3. korpusa, narodni heroj i Vlado Popović, politički komesar 3. korpusa NOVJ (s lijeva) u oslobođenoj Tuzli 1943. godine.

Milena Mijatović (sestra Cvjetina Mijatovića), borac od 1941. godine, sa 16. majevičkom brigadom učestvovala u borbama na Sutjesci i Aco Lukić (brat Veljka Lukića Kurjaka) u oslobođenoj Tuzli, oktobar 1943. godine.

Ismet Mujezinović, slikar (prvi s lijeva) i Mile Perković, sekretar SKOJ-a za Bosnu i Hercegovinu.

Dolazak partizanskih jedinica na formiranje 27. NOU divizije Simin Han kod Tuzle, oktobar 1943. godine.